

सहायक प्राध्यापक लेखी परीक्षा

अभ्यासक्रम - मराठी

इकाई-एक

मराठी भाषा-अुदगम आणि विकास

भाषेच्या अुप्पत्तीचे विविध सिद्धांत, भाषा एक सामाजिक संस्था, मराठी भाषेचा अुप्पत्तीकाल, अुत्पत्तिकाल निश्चित करण्याची साधने, मराठीचा इतर भाषांशी असलेला संबंध। मराठीचे कालिक आणि प्रांतिक भेद, आधुनिक भाषा विज्ञानाची प्रमुख तत्त्वे संसार माध्यमे आणि मराठी भाषा.

इकाई-दोन

मराठी साहित्याचा इतिहास

साहित्याच्या इतिहास लेखनाची मूलतत्त्वे वाङ्मय इतिहास लेखनाच्या विविध पद्धति. मराठी वाङ्मयाच्या इतिहास लेखन क्षेत्रातील विविध ग्रंथ.

मराठी साहित्याच्या इतिहासाचे कालखंड आणि त्यांची नावे-प्राचीन इतिहास, मध्ययुगीन, अब्बल इंग्रजी, आधुनिक, स्वातंत्र्योत्तर.

मराठी संत साहित्य - संत साहित्याची वैशिष्ट्ये, प्रमुख मराठी संत, ज्ञानेश्वर, एकनाथ, तुकाराम, नामदेव, रामदास, मराठीतील पंतकाव्य, पंडिती काव्याची वैशिष्ट्ये, प्रमुख पंडितीकवी - नरेन्द्र, मुक्तेश्वर, रघुनाथ पंडित, मोरोपंत, वामन पंडित.

मराठी शाहिरी वाङ्मय, शाहिरी वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये लावणी, पोवाडे यांची वैशिष्ट्ये. प्रमुख मराठी शाहिर, शाहिरी वाङ्मय-लोकवाङ्मयाची प्रभात, मराठी बरवर, रचना वैशिष्ट्ये-भाऊसाहेबांची बरवर.

अर्वाचीन मराठी वाङ्मय, मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार, भाषांतरित वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये वर्तमान पात्रे आणि निवृत्त कालिके संतवे मराठी वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये,

वर्तमानपत्रे आणि नियत-कालिके यांचे मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासातील महत्त्व, मराठी निबंध, अुद्गम आणि विकास, निबंधातील समाज प्रबोधन, अव्यल इंग्रजीतील वाङ्मय विषयक चळवळी, चळवळितून घडणारे समाज प्रबोधन, महात्मा फुले आणि त्यांचा सार्वजनिक सत्यधर्म, आगरकर, सत्यशोधक समाज आणि त्यांचे लेखन-लोकहितवादींची शतपत्रे, स्त्रीशिक्षण विषयक चळवळी, ताराबाई शिंदे यांची स्त्री पुरुष तुलना.

ह.ना.आपटे, यामन मल्हार जोशी, यांचे कादंबरी लेखन, या कालखंडातील नाटक, कथा, कविता यांचा विकास केशवसुत तांबे, गोविंदायज यांचे काव्यलेखन आणि त्याची वैशिष्ट्ये.

इकाई-तीन

आधुनिक मराठी वाङ्मय

स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील प्रमुख मराठी कादंबरीकार, कवि, नाटककार, चरित्रलेखन, मराठी ललित गद्य, यांच्या संदर्भात, मराठीतील समीक्षा लेखन, मर्ढेकर, नव्या मराठी वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये-आशय आणि आविष्कार यांच्या संदर्भात. कथा, कविता कादंबरी यांचा विकास, फडके, खांडेकर युग, य.गो.जोशी यांचे कथालेखन माडगीळ, पु.भा.भावे, व्यंकटेश माडगूळकर, जी.ए.कुलकर्णी, यांचे मराठी कथेतील योगदान.

या कालखंडातील समाज प्रबोधन-त्यातून प्रतिबिंबित होणारे आजचे साहित्य.

इकाई-चार

समाज प्रबोधनाच्या चळवळीतून निर्माण झालेले साहित्य

दलित, ग्रामीण, आदिवासी, मुस्लीम, भटक्या जमाती यांचे गद्यपद्यातील योगदान, दलित आणि ग्रामीण साहित्याची चळवळ. प्रमुख मराठी दलित लेखक, कवि,

नाटककार, कथाकार, दलित आत्मकथन, दलितांचे वैचारिक लेखन, नव्या दलित सौंदर्य शास्त्राची मांडणी, गंगाधर पानतावणे, यशवंत मनोहर, अस्मितादर्श मासिक यांच्या विशेष संदर्भात.

ग्रामीण साहित्याच्या निर्मिती मागच्या प्रेरणा, ग्रामीण जीवनदर्शन, ग्रामीण साहित्याचे समीक्षक, प्रमुख ग्रामीण कथाकार, कादंबरीकार यांचा विचार, चळवळीतून निर्माण झालेल्या साहित्याच्या मर्यादा या चळवळीशी संबंधित नियतावलिके. या विविध चळवळीतून संपन्न झालेले आत्म-चरित्रात्मक कादंबरी लेखन, शंकरपाटील, व्यंकटेश माडगूळकर, द.मा.मिरासदार यांचे कादंबरी लेखन-भाषांतरीत मराठी चाडचमय विजय दौलकर, महेश एलकुंधवार, शिरवाडकर, वसंत कानेटकर यांचे नाट्यलेखन.

भालचंद्र नेमाडे आणि त्यांचे कादंबरी लेखन, टीकास्वयंवर नेमाडयांचा देशीवाद.

इकाई-पाच

मराठी समीक्षा

काव्यप्रयोजन, काव्यकारण, काव्यलक्षण, वक्रोक्ती, औचित्य, ध्वनी, रसविचार, शैलीविचार ह्या संस्कृत साहित्य शास्त्रातल्या संकल्पना, अलंकार, वृत्ते यांचा विचार, भरत, मुनीचे नाट्य शास्त्र, ग.त्र्यं.देशपांडे यांचे भारतीय साहित्यशास्त्र, मा. गो.देशमुखांचे मराठीचे साहित्य शास्त्र, पाश्चात्य समीक्षेतून मराठीत आलेले साहित्य विचार, अॅरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र, विरेचनाचा सिद्धांत क्रोचेचा अभिव्यंजनवाद, आइ.ए.रिचर्डचा संप्रेषण सिद्धांत, मूल्य सिद्धांत आणि काव्याचा भाषेविषयक सिद्धांत टी.एस.इलियट, रूसो, कोलरिज यांचा समीक्षा विचार, वर्डस्वर्थ कवितेच्या भाषेविषयक सिद्धांत,

गर्केंकरांचे सौंदर्यशास्त्र, मराठी समीक्षेतील सौंदर्य विचार, रा.भा.पाटणकर, प्रभाकर पाध्ये यांची सौंदर्य मिमांसा नव्या समीक्षेतील विविध प्रवाह.